

SUDEN ARVOITUS

Suomi, 2006

Ohjaus: Raimo O Niemi

Käsikirjoitus: Heikki Vuento

Kuvaaja: Kari Sohlberg

Pääosissa: Tiia Talvisara ja Janne Saksela, Miia Nuutila, Kari-Pekka Toivonen, Vuokko Hovatta ja Peter Franzén.

Genre: seikkailu

Ikäraja: K7

Kesto: 97 min.

Oppimateriaalin tehtävät on suunniteltu alakoulun 3.-6.luokkalaisille.

Oppimateriaalin teemoja: oman identiteetin etsiminen, kahden äidin ja tyttären väliset suhteet, ennakkoluulot, luonnossa selviytyminen, Pohjois-Suomen elinkeinot, luonnon kunnioittaminen ja sudet

SYNOPSIS

Suden arvoitus on koko perheen seikkailuelokuva, joka vie katsojan jännittävien ja humorististen tapahtumien keskelle villiin luontoon. Elokuvan tapahtumat sijoittuvat Pohjois-Suomeen, pieneen kylään, kauniin luonnon keskelle.

Elokuvan päähenkilö on 12-vuotias koulutyttö Salla, joka viihtyy metsässä ja tuntee sielussaan yhteenkuuluvuutta luonnon kanssa. Hän elää ottovanhempiensa kanssa, isä on kylän poliisi ja äiti hoitaa lomamökkien vuokrausta turisteille. Sallan biologinen äiti palaa yllättäen paikkakunnalle Sallan tietämättä kuka tämä oikeasti on.

Salla yrittää piikkikäällä käytöksellä peittää ihastustaan luokkatoveriinsa Matiakseen, joka on porotilallisen poika ja joka viihtyy paremmin tietokoneen ääressä kuin poroaitauksessa. Seudun tärkein tulonlähde on poronhoito, joten sudet ovat olleet miespolvien ajan uhka asujaimiston elinkeinolle.

Seikkailu alkaa, kun Salla ja Matias pelastavat kaksi orpoa sudenpentua salametsästäjien käsistä. Sudenpentujen piilottelemisesta ja pelastamisesta rakentuu elokuvan toiminnallinen kaari.

Suden arvoitus on myös tarina siitä, miten Salla ja hänen biologinen äitinsä Laila löytävät toisensa vuosien jälkeen. Verisiteen lisäksi heitä yhdistää salaperäinen yhteys luontoon.

Nuoresta iästään huolimatta Salla joutuu tarttumaan rohkeasti elämän kulkuun, tekemään ratkaisuja, jotka haastavat yhteisön, mutta samalla pakottavat hänet itsensä selvittämään ja syventämään omat suhteensa läheisiin ihmisiin. Suden arvoitus on elokuva, jossa on psykologisia jännitteitä, ihastumista, kasvamista, humoristisia tilanteita ja seikkailua luonnossa.

Elokuva on kuvattu elo-syyskuussa 2005 sekä maaliskuu-huhtikuussa 2006 Kuusamossa ja sen ympäristössä, jossa luonto näyttyy kauniina, uljaana ja mystisenä.

VIHJEITÄ ELOKUVAN KÄSITTELYYN

Ennen elokuvan katsomista

1. Mielikuvia susista ja Pohjois-Suomesta

Jokainen tekee ennakkotehtävän itsenäisesti hahmotellen miellekartan tai kirjoittaen muistiinpanoja.

- Mitä tiedätte susista? Kirjoittakaa paperille mielikuvia, joita susi eläimenä teissä herättää.
- Miettikää mistä mielikuvanne ovat voineet syntyä (esim. satujen, uutisten, tietokirjojen tai luontokokemusten pohjalta).
- Mitä elinkeinoja Pohjois-Suomessa harjoitetaan? Kun katsotte elokuvaa, miettikää, mitä ammatteja elokuvassa kuvataan.

Elokuvan katsomisen jälkeen

2. Elinkeinoja ja ammatteja

a) Muistelkaa mitä elinkeinoja tai ammatteja elokuvassa kuvattiin ks. ennakkotehtävä. (Poliisi, matkailualan yrittäjä, poromies, baarinpitäjä, kauppias, opettaja, käsityöläinen, salametsästäjä)

b) Sallan biologinen äiti värjäsi lankoja. Kokeilkaa kankaiden tai lankojen värjäämistä luonnosta saaduilla väreillä.

Kasvivärjäys

Kasveilla kannattaa värjätä villaa, pellavaa ja silkkiä, sillä näihin materiaaleihin väriaines tarttuu parhaiten. Kasvin keräämisajankohta ja kasvupaikka vaikuttavat värin sävyyn, esim. alkukesästä kerätty nokkonen antaa vihreän värin, loppukesästä keltaisen. Keltaisten värin saaminen luonnosta on helppointa.

Muita värejä: mustikka – violetti, raparperi - vaalean vihreä, nokkonen – himmeänkeltainen, tee – vaaleanruskea, kahvi – vaaleanruskea, kurkuma – neonkeltainen, koivu – heleänkeltainen.

Aluna (apteekista) on peruspuretusaine, joka ei muuta värjäyskasvin sävyä. Sen avulla väri tarttuu värjättävään kankaaseen/villaan. Kuparivithrillillä ja rautavithrillillä (apteekista) värjätessä saadaan kasveista irtoavaan väriin tummempi sävy.

Puretusaineita käytettäessä tulee huolehtia keittopaikan tuuletuksesta. Kasvivärjäykseen ei tule ottaa kattiloita ja kauhoja, joita käytetään elintarvikkeiden valmistukseen.

Kun keräätte kasveja, huomioikaa jokamiehenoikeudet ja -velvollisuudet. Älkää poimiko harvinaisia kasveja, kerätkää sieltä täältä. Älkää kuoriko eläviä puita. Jäkälien ja varpujen keräämiseen täytyy olla maanomistajan lupa.

Tarvikkeet:

vanha rauta-, teräs- tai emalikattila kauhoja ja puukeppejä keitoksen sekoittamiseen, puretusaine, vettä sekä keittämiseen että kankaan/villan huuhteluun villaa tai värjäämättömiä villalankoja

Työvaiheet:

1. Kerätkää värjäämiseen haluamaanne kasvia runsaasti: 100 grammaa villaa kohden tarvitaan 500 - 1000 grammaa kasvia. Väriainesta saa parhaiten kasvin lehdistä. Tarkat ohjeet löytyvät kasvivärjäyskirjoista.

2. Keitettävää kasvia liotetaan parin tunnin ajan, jotta väriaines irtoaisi mahdollisimman hyvin. Parhaat tulokset saadaan liottamalla kasvia yön yli.

3. Kasvia keitetään liotusliemessään tunnista kolmeen tuntiin. Keittämisen jälkeen kasvinosat siivilöidään väriliemestä pois.

4. Villa pestään ennen värjäämistä, varovasti, ettei se pääse huopumaan. Villa asetetaan varovasti kädenlämpöiseksi jäähtyneeseen värjäysliemeen.

5. Keitoksen lämpötilaa nostetaan, mutta se ei saa kiehua! Villa saa olla 80–90 asteisessa vedessä noin 15 minuuttia.

6. Aluna lisätään, kun villat ovat olleet liemessä noin 15 minuuttia. Villat nostellaan hellävaroen puretusaineen lisäämisen ajaksi pois liemestä.

7. Kun värjäysaika tulee täyteen, villat nostellaan pois liedeltä. Villat jäähdytetään ja huuhdellaan nostamalla ne asteittain viilenevään huuhdeveteen. Villat voi myös jättää jäähtymän värjäysnesteeseen.

8. Liedeltä nostetussa värjäysliemessä voi jälkivärjätä uutta villaa. Puretusainetta sisältävän värjäysliemen voi kaataa viemäriin.

Lähde: Koulukanava 1998

3. Poro ja poronhoito

Poro (Rangifer tarandus tarandus) on pohjoisessa Fennoskandiassa elävä puolikesy hyötyeläin, jota laidunnetaan tuntureilla sekä metsälapin alueella. Poro kuuluu märehtijöihin, ja sen ravintoon kuuluvat jäkälä, sienet sekä putkilokasvit.

Poron alkuperälaji on peura, erityisesti tunturipeura, ja sen kesyttäminen lienee tapahtunut myöhäiskeskiajalla.

Eläimet kerätään syksyllä poroerotukseen lajittelua ja teuraseläinten valintaa varten. Porot kootaan myös kesällä juhannuksen tienoilla vasojen merkintää varten, jolloin vasojen korviin leikataan puukolla omistajansa teot eli sanat. Suomessa poronpitoa säätelee poronhoitolaki, ja poronhoitoa tuetaan Maa- ja metsätalousministeriön määrittämällä summalla jokaista eloporoa kohti. Poronhoito on perinteinen saamelaiden elinkeino.

Poroilla on useita nimityksiä iän ja sukupuolen mukaan. Porouroksista käytetään nimitystä hirvas, ja naaraille vastaava termi on vaadin. Saameksi vastaavat nimitykset ovat sarve sekä vaya. Jälkeläisiä kutsutaan vasoiksi. Toisella ikävuodella olevasta naaraasta käytetään nimitystä vuonelo ja uroosta urakka. Kun poro täyttää kuusi vuotta, nimitykset loppuvat, jolloin nimitys on nimiloppu. Lapissa eri ikäluokkien poroille on vielä useita erillisiä nimityksiä.

Lähde: Wikipedia

4. Susi luonnossa

a) *Susi eli hukka (Canis lupus) on koira-eläimiin kuuluva nisäkäs, joka on biologisesti määriteltynä samaa lajia kesyjen koirien kanssa. Sudet elävät luonnossa keskimäärin 6–10 vuotta vanhoiksi.*

Paljonko susia on Suomessa?

(Vajaa pari sataa, näistä suurin osa Itä-Suomessa.)

Miksi sudet ovat vähentyneet?

(Susien suurvaino sijoittuu vuosiin 1875–1885, jolloin niiden tappamisesta maksettiin tapporahaa. Tuolloin sudet hävitettiin kokonaan Etelä-Suomesta. Nykyään susia myös salametsästetään.)

Miksi sudesta tuli vainottu eläin?

(Arvellaan, että kun siirryttiin maanviljelyskulttuuriin ja alettiin hoitaa karjaa, suden kunnioittaminen lakkasi. Silloin, kun ihmiset saivat vielä elantonsa metsästämyllä ja keräilemällä oli susi arvostettu eläin.)

Lähde: Luonto-Liiton susiopas.

b) Mitä tietokirjallisuudessa kerrotaan susista? Etsikää tietokirjojen avulla tietoa sudesta. Hakekaa tietoa myös internetistä esim. Wikipedian sivuilta osoitteesta: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Susi> tai www.tunturisusi.com

c) Kysymyksiä parityöhön tai ryhmille:

- Suden koko ja ulkonäkö, kuten väritys.
- Miten susi ja saksanpaimenkoira eroavat toisistaan? Mitä ovat koirasudet?
- Missä susia tavataan eli levinneisyys, niiden elinalueet, -ympäristö ja -tavat?
- Mihin vuorokauden aikaan sudet liikkuvat, liikkuvatko ne yksin vai laumoissa?
- Millainen reviiiri niillä on ja miten ne merkitsevät reviiirinsä?
- Miten susi metsästää? Mitä se syö?
- Millaiset ovat suden tai susilauman jättämät jäljet?
- Miten sudet kommunikoivat? Ääntely, ruumiinkieli?
- Miten sutta voisi hyödyntää matkailussa?

d) Asenteet nykypäivänä

Susi jakaa vahvasti mielipiteitä. Etenkin syrjäisillä seuduilla, ja ylipäättänsä alueilla, missä sudet ovat aiheuttaneet vahinkoja koirille ja kotieläimille, kannatetaan susikannan rajua vähentämistä ja vaaditaan useiden tappolupien myöntämistä. Väitetään, että vaikka susi erämaaoloissa on vaaraton ihmiselle, voi ihmisiin tottuneen suden käytös muuttua. Ihmisten liepeille pysyvästi lyöttäytyvät sudet pitäisi monien susien puolustajienkin mielestä poistaa susipopulaatiosta. Susien pitäisi pysyä ihmisarkoina ja asuttaa vain laajoja metsäalueita.

Jotkut puolustavat susien elinoikeutta kiihkeästi. Monien mielestä susi on upea eläin, joka ei ole ihmiselle vaarallinen. Heidän mielestään sudella tulisi olla samanlainen oikeus elää maassamme, kuin millä tahansa alkuperäisluontoon kuuluvalla lajilla. Sudet ovat harvinaistuneet, ja monet kannattavat harvinaisten lajien suojelua.

Ongelmiin on esitetty useita ratkaisuja. Sudesta kannattaa jakaa tietoa turhien pelkojen vähentämiseksi. Susiaitojen rakentamista suositellaan kotieläin- vahinkojen vähentämiseksi. Koirat pitäisi ottaa yöksi sisään tai rakentaa niille hyvät suoja-aitaus. Susikantaa suositellaan levitettäväksi myös Länsi-Suomeen, jotta tilanne helpottaisi itärajan tuntumassa.
Lähde: Luonto-Liiton susiopus ja Wikipedia

5. Elokuvan sudet

a) *Elokuvan susia, eli huskyja ja koirasusia kasvattaa kittiläläinen huskysafarin omistaja Reijo Jääskeläinen. Hänellä on toistasataa vetokoira ja muutama koirasusi. Elokuva susia näyttelivät koirasudet, joita Reijo Jääskeläinen on kasvattanut huskytarhallaan jo vuosia.*

Näyttelijöiksi on valittu mahdollisimman susimaisen ulkomuodon omaavia koiria, joiden perimässä on myös ripaus sutta. Kuvauksissa tarvitaan sekä pentuja että aikuisia koiria, joita on koulutettu filmin tarpeisiin normaalin työn ohessa. Mukana on itsestään selvänä tähtenä koirasusi Oskari, joka on muutenkin Reijon lauman parhain linssilude. Reijon kanssa kuvauspaikalla koiria ohjaa ja käsittelee Tapani Launonen, jolla on myös eläinten kanssa elokuvien tekemisestä vahva kokemus.

Lähde: www.levi.fi

b) Elokuvia susista:

- Pohjolan sudet - Luontoelokuva susista 2001. Ohjaajat Pekka Mandart ja Kari Kemppainen.
- Erämaan kutsu - alkukielinen nimi The Call of the Wild. Perustuu Jack Londonin samannimiseen romaaniin. Elokuva on filmattu vuonna 1972 Suomessa. Ohjaus: Ken Annakin.
- Suden kesä 2003, Norja. Ohjaus Peder Norlund. Alkukielinen nimi Ulvesommer. Koko perheen seikkailuelokuva.

Lähde: www.tunturisusi.com

6. Satujen sudet

a) Listatkaa ryhmissä kahden minuutin aikana niin monta satua sudesta kuin muistatte. Keskustelkaa yhdessä millaisena susi useimmiten kuvataan saduissa. Mitä eri ominaisuuksia susiin helposti liitetään?

b) Susi kansanperinteessä.

Suomessakin suden pelko ja viha heijastuvat kansanperinteeseen. Vielä nykypäivänäkin ihmisten mielissä sekoittuvat tarut ja tosiasiat susista. Usein saduissa susi kuvataan pahaksi. Jopa unissa susien näkemisen on sanottu tarkoittavan väkivaltaista, ahnetta ja konnamaista vihollista, joka hyökkää avoimesti. Suden näkeminen unessa tarkoittaa myös, että sen näkijällä on vaarallinen vihollinen. Jos susi ajaa unessa takaa, tulee petetyksi. Jos taas kuuluu suden ulvontaa, joutuu vihollisten ahdistamaksi.

Ihmisususi on tarujen hirviö, joka on päivisin aivan tavallinen ihminen, mutta muuttuukin yöllä verenhimoiseksi sudeksi. Ihmissusiin on uskottu siellä missä on susiakin. Noitavainojen yhteydessä poltettiin roviolla myös epäiltyjä ihmisusia.

Harry Potter-kirjassa Tylypahkan opettaja muuttui ihmissudeksi täydenkuun aikaan: *"Lupin oli jäykistynyt. Sitten hänen raajansa alkoivat täristä. Kuului kauheaa ärinää. Lupinin pää piteni. Samoin kävi hänen vartalonsa. Hänen hartiansa menivät kumaraan. Karvaa tunki heidän silmiensä edessä hänen kasvoihinsa ja käsiinsä, jotka käpertyivät tassuiksi".*

Harry Potter ja Azkabanin vanki, s. 400–401

Roomalaisessa legendassa susi kuvattiin hyvänä, sillä se imetti Romulus- ja Remus-nimisiä kaksosia. Rudyard Kiplingin Viidakkokirja kertoo Intian viidakoissa susien kanssa kasvaneesta Mowgli-pojasta. Useissa Intiaanikulttuureissa sutta pidetään tiennäyttäjänä, opettajana ja toteemieläimenä. Tähdissä sutta edustaa Koiran tähtikuvio, Sirius, jota monet alkuperäisheimot pitävät kuolleiden asuinsijana. Monen shamaanin voimaeläin oli susi. Sotapäällikkö Tsingis-kaani uskoi polveutuvansa sudesta.

c) Heraldikassa susiaiheita on käytetty usein. (esim. Sipoon vaakuna) Suunnitelkaa oma susivaakuna. Tarvitaan voimapaperia ja pastelliliidut.

7. Susitarinoita

a) Yhteinen tarina

Istukaa isossa piirissä tai pienissä ryhmissä. Kaikille jaetaan paperi, yhdelle keltainen arkki. Paperille kirjoitetaan sovitusta aiheesta kaksi tai kolme riviä. Paperi annetaan seuraavalle, joka peittää jo kirjoitetun tekstin ja jatkaa juttua. Näkyville saa jättää vain viimeisen rivin. Paperit kiertävät kaikilla. Keltaisesta arkista on helppo tarkistaa, kun paperit ovat kiertäneet täyden kierroksen. Lopuksi syntyneet tarinat luetaan yhdessä.

b) Muistatteko unianne? Voivatko unet ennustaa jotakin? Oletteko nähneet unta, joka toistuu usein? Millaisia painajaisia olette nähneet? Onko unissanne värejä? Kirjoittakaa kuviteltu unitarina, jossa mukana on susi.

8. Susi kielessä

a) Kielteinen suhtautuminen susiin on jättänyt merkkejä myös suomen kieleen. Keskustelkaa mitä tarkoittavat:

Joutua suden suuhun.

Kadonneen tai tuhlatus asian sanotaan menneen hukkaan.

Hän on yksinäinen susi.

Kyllä sinut vielä hukka perii!

b) Arvatkaa, ellette tiedä:

- Millainen tavara on, jos siitä sanotaan, että se on *susi*? Kelvoton tai huono.
- Millä nimellä kutsutaan avioitumatonta pariskuntaa? Susipariksi.
- Millainen on henkilö, josta sanotaan: *Hän on susi lampaiden vaatteissa*. Henkilö, joka salaa katalat ja pahat aikomuksensa viattomalla olemuksella.
- Milloin on *suden hetki*? Silloin arveltu suden saalistavan.
- Missä kulkee *susiraja*? Sen takana alkaa erämaa.
- Mikä on *sudenkuoppa*? Sudenpyynnissä käytetty kuoppa, mutta myös salakavala juoni tai kysymys, johon helposti lankeaa.

9. Suden arvoitus

a) Pohtikaa millaisina susia kuvattiin elokuvassa. Miten eri tavoin elokuvan keskeiset henkilöhahmot suhtautuivat elokuvassa luonnossa eläviin susiin?

Salla

Sallan ottovanhemmat

Laila

Venesmaa

Venesmaan jengiläiset

Matias

Matiaksen isä

b) Elokuvan eri henkilöhahmojen suhtautuminen susiin sekä heidän edustamansa tahot tarjoavat erilaisia näkökulmia keskusteluun susista. Ketkä elokuvan henkilöhahmoista edustivat luonnonsuojelun näkökulmaa, poronhoidon elinkeinoa, salakaatoa tai metsästystä?

c) Järjestäkää luokassa väittely susien puolesta ja vastaan. Miettikää ensin yhdessä miksi niitä vastustetaan tai puolustetaan. Keskustelkaa aiheesta ja etsikää tietoa tueksi väitteillenne. Vaihtakaa välillä osia.

10. Elokuvan keskeiset tapahtumapaikat

Elokuva on kuvattu Kuusamossa ja sen ympäristössä.

a) Selvittäkää kartalta missä päin Suomea Kuusamo sijaitsee. Keskustelkaa myös mitä Pohjois-Suomen luonnolle tai maisemalle tyypillisiä asioita elokuvan kuvaamista tapahtumapaikoista tunnistatte. Käyttäkää keskustelun apuna liitteenä olevaa *Käsitteet haltuun – Lapin sanastoa*. Tutkikaa Suomen karttaa: Minkä nimisiä tunteita löydätte Lapista? Kuinka korkeita ne ovat? Missä sijaitsee Suomen korkein kohta?

b) Suomessa eri paikoilla on hauskan kuuloisia nimiä. Miten nimet ovat mahdollisesti syntyneet? Tutustukaa karttojen avulla lappilaisiin paikannimiin. Minkälaisia löysitte? (esim. Muorravaaranruoktu, Pirunpää, Romopää, Murhahaara, Lemmenjätkä, Rattostunturi, Surkuvuoma, Venehakkaamavaara.)

c) Maalatkaa tunturimaisemia vesiväreillä.

d) Katselkaa pareittain tai pienryhmissä kuvia elokuvasta osoitteessa: www.sudenaarvoitus.fi (kohdasta *kuvia*)

Pohtikaa ryhmissä tai pareittain millaisia elokuvan tapahtumia tai tunnelmia on sijoitettu eri paikkoihin, kuten tunturiin, jokivarteen tai kyläkauppaan. (esim. tunturissa oli usein mietiskelevää ja rauhallista, jokivarressa tapahtui usein takaa-ajo tilanteita)

e) Etsikää yksin tai pareittain kirjoista, lehdistä, internetistä, ym. erilaisia maisemavalokuvia. Valitkaa viiden-kuuden kuvan sarja ja valitkaa kuviin sopiva musiikki. Kirjoittakaa kuvien ja musiikin perusteella pieni kertomus suhteestanne luontoon.

11. Pihalla ja luonnossa

a) Jälkiä metsässä - kipsivalos jäljestä. Onnekas kulkija voi metsäretkellä nähdä eläinten jättämiä jälkiä.

Etsikää mahdollisimman hyvä jälki ja poistakaa siitä pienet roskat varovasti. Ympäröikää jälki pahviliuskasta tehdyllä kehyksellä, joka painetaan varovasti maahan. Kipsi sekoitetaan sopivassa astiassa melko löysäksi paakuttomaksi velliksi, joka kaadetaan kehikon päälle. Velliä kaadetaan aluksi jälkikuvion päälle ja jatketaan kaatamista, kunnes kehikkoon muodostuu noin 1,5-2 cm paksu kipsikerros. Jos halutaan kestävämpi valo, voi sen sisään laittaa rautalangan pätkiä. Valoksen annetaan kuivua 10–20 min. Sen jälkeen sen voi nostaa pois. Valo on negatiivi alkuperäisestä jäljestä.

Lähde: Olli Aulio; Suuri retkeilykirja

b) Toteuttakaa susiaiheinen valokuvasuunnistus tai luontopolku kysymyksineen pihalla, puistossa tai metsässä.

Luontopolun tehtävät voivat olla esim. tämän oppimateriaalin tehtävistä koostettu. Sopivia tehtäviä matkan varrelle ovat erilaiset sanontojen avaamiset (teht. 8) sekä *totta vai tarua sudesta* -väittämät, joita voi tehdä mm. tehtävien 4, 5 ja 6 pohjalta. Liitteenä löytyvästä Lapin sanastoa-listastakin saa

rakennettua hauskoja monivalintatehtäviä, kuten Mitä ovat etiäiset? a) pieniä hyönteisiä, b) kaukaisia tuttavia vai c) ennusmerkkejä.

Luontopolun päätteeksi voi myös teettää kuvataiteeseen liittyviä töitä, kuten edellä esitetyn kipsivalostehtävän. Luontopolku voi myös päättyä tulentekopaikalle retkieväiden pariin, jossa voidaan käydä yhdessä läpi tehtävien vastauksia ja retkitunnelmia.

c) Susipiiri

Sudet asettuvat piiriin n. 20 metrin päähän saaliista. Saalis on piirin keskellä. Sudet lähestyvät saalista aina silloin, kun tämä ei huomaa (vrt. peilileikki). Muulloin heidän täytyy seisoa liikkumatta paikoillaan. Saaliilla on silmät auki koko ajan, mutta hän ei näe, mitä selän takana tapahtuu. Saalis kääntyilee, ja jos hän huomaa susien liikkuvan, on näiden palattava lähtöpaikalle. Jos joku susista saa napattua saaliin eli kosketettua tätä, pääsee hän seuraavaksi saaliiksi.

lähde: Satu Aalto: Suuri seuraleikkikirja. Karisto

12. Kohtauksia elokuvasta

Käsitelkää joitain elokuvan kohtauksia eri työtavoin. Voitte sopia yhdessä tarkasteltavat kohtaukset tai käyttää seuraavia:

Kohtaus 1: *Lailan talolla*

Kylän lapset ovat tulleet pilkkaamaan ja heittelemään lumipalloilla Lailaa. Salla sattuu paikalle ja kaataa vahingossa lankojen kuivausnarut.

Kohtaus 2: *Suden kuolema*

Salla ja Matias pyrkivät ajamaan sutta pois salametsästäjä Venesmaan kynsistä, mutta ajavatkin itse suden päälle.

Erilaisia työskentelytapoja:

a) **Stillkuva eli pysäytyskuva** on pysäytetty asento tai ihmisten muodostama asetelma, jonka tarkoituksena on esittää jostain tilanteesta tai asiasta olennainen: asetelma, ilmeet ja asennot osoittavat korostetusti roolihahmojen suhtautumista ilmiöön tai yksilöiden suhtautumista toisiinsa. Mukaan voidaan ottaa myös ajatuspuhetta, jolloin kuvaan voidaan liittää henkilöiden ajatusääntä tai puhetta.

b) **Kuumatuoli-harjoituksessa** ryhmä haastattelee roolihahmoksi eläytyvää vapaaehtoista esittäjää tai esittäjiä. Tarkoituksena on saada uutta tai syvempää tietoa ja ymmärrystä roolihahmon motiiveista, tunteista ja aikomuksista.

Lähde: Kanerva & Viranko: Aplodeja etsijöille. Näkökulmia draamaan sekä taidekasvatuksena että opetusmenetelmänä. Laatusana Oy/Äidinkielen opettajain liitto 1997 s.134

c) Kirjoittaminen

Eläytykää jonkun henkilöahmon asemaan ja kirjoittakaa kohtauksesta hänen näkökulmastaan. Millainen olisi suden näkökulma asiaan?

Kirjoittakaa vuoropuheluita eri henkilöiden välille. Miettikää, mitä haluatte henkilöiden kertovan.

(esim. Millaisia toiveita tai unelmia henkilöillä on? Mitä he pelkäävät? Millaisia asenteita heillä on?)

Kun kirjoitatte kohtauksia vuorosanoiksi, niin kirjoittakaa niille selkeä alku ja loppu, silloin niiden esittäminen on helpompaa.

d) Kysymykset

Avatkaa kohtauksia kysymyksien avulla. Esim. Miksi Lailaa oudoksuttiin kylällä? Mistä lasten käyttämät nimittelyt olivat peräisin? Olisivatko lapset mielestänne yksinään käyttäytyneet tai kohdelleet Lailaa samoin?

Mitä Lailalle tapahtui elokuvan alussa? Mitä hänelle sitten tapahtui? Miksi Laila ei aikaisemmin yrittänyt ottaa yhteyttä Sallaan? Mitä Sallan biologiselle isälle tapahtui?

13. Oma identiteetti – kuka minä olen?

a) Määrittelyä

Yksilön minuutta kutsutaan usein identiteetiksi, mikä on muotisanana pitkälti syrjäyttänyt aikaisemman sanan persoonallisuus.

*Käsityksiä identiteetistä
Henkilön identiteetti on yksilön kokemus omasta itsestään, minuudesta suhteessa muihin. Se koostuu kaikista niistä asioista, jotka erottavat hänet muista. Ihmisen identiteetti muokkautuu, mutta siinä ajatellaan olevan tiettyjä perusominaisuuksia.*

Minä-käsitys on tärkeä ihmiselle, sillä ihmisen minuus muodostuu aina suhteessa muihin. Yksilön identiteetin rakennuskomponentteja voivat olla sukupuoli, ikä, ammatti, etnisen ryhmän jäsenyys tai mikä tahansa, minkä hän kokee itselleen tärkeäksi.

Lähde: Wikipedia

b) Salla pohti omaa persoonallisuuttaan:

Minua on aina pelottanut, että mitä jos mie yhtäkkiä herään ja oon joku ihan muu.

...Salla, kuule, Matias sanoi, kun sie olet Salla. Kaikki tietää, mie ainakin.

Etkö sie vois olla just se. Jooko?

... ei minun tarvinnut olla muuta kuin mie itse.

Keskustelkaa pienissä ryhmissä minkä vuoksi Salla pohti tavallista enemmän omaa identiteettiään? Piirtäkää keskustelunne pohjalta miellekartta tai elämänlanka, jonka varrelle merkitsette asioita, jotka ovat mielestänne vaikuttaneet merkittäväällä tavalla Sallan elämään.

(Biologisten vanhempien menettäminen, mielikuva sudesta, joka vartioi hänen sänkyään, Lailan paluu kylälle ja huhut, vauvan tulo Sallan perheeseen, tapahtumaketju, joka auttaa Sallaa lopulta hyväksymään itsensä ja Lailan.)

c) Murrosiässä moni nuori pohtii Sallan tavoin omaa persoonallisuuttaan. Kuka minä olen, keitä perheeseeni kuuluu tai mitä muut minusta ajattelevat, jne. Mitkä asiat teitä askarruttaa juuri nyt? Kirjoittakaa aiheesta Kuka minä olen? Kirjoitelman pohjana voitte käyttää mm. seuraavaa elämänlanka-tehtävää.

d) Mitkä asiat ovat vaikuttaneet tai vaikuttavat parhaillaan sinun elämääsi?

Elämänlanka

Piirtäkää A4 kokoiselle piirustuspaperille kiemurainen viiva tai kiinnittäkää paperille puuvillalanka, johon on solmittu noin viisi solmua. Viiva tai lanka kuvaa oman elämän kulkua syntymästä tähän päivään asti. Merkitkää sen varrelle viisi tärkeintä asiaa, mitä elämän varrella on mielestänne tapahtunut. Asiat voivat olla onnellisia tai surullisia, mutta niiden tulee olla sinulle erityisen merkityksellisiä.

Piirtäkää ja kirjoittakaa viivan varrelle tai solmujen kohtiin tapahtumajärjestyksessä valitsemanne tapahtumat elämän varrelta. Mitkä asiat elämässänne ovat onnellisia ja mitkä asiat ovat mielestänne vaikeita tai pelottavia. Mitä haluaisitte muuttaa? Voiko ihminen vaikuttaa oman elämänsä kulkuun? Miten sinä voit vaikuttaa?

Mandala

Mandala on sanskriittia, ja tarkoittaa keskusta, ympyrää, maailmaa. Piirtäkää yksin tai pareittain ensin isokokoinen ympyrä ja jakakaa se sitten kahteen yhtä suureen osaan. Piirtäkää yläosaan kuvia, jotka kertovat asioista, joista pidätte (esimerkiksi kotiin, perheeseen, asumiseen, matkailuun, kouluun, harrastuksiin tai vapaa-aikaan liittyviä asioita). Piirtäkää alaosaan vuorostaan kuvia, jotka esittävät niitä asioita, joista ette pidä. Kerätkää tarvittavaa sanastoa ja kirjoittakaa sitten kappaleen verran asioista, joista pidätte ja toisen kappaleen verran asioista, joista ette pidä. Jatkakaa kirjoittamista kuvion avulla.
Lähde: www.edu.fi

e) Keskustelkaa lopuksi luokan kanssa yhteisesti millaisia asioita olette poimineet miellekarttaanne tai elämänlankaan. Voitte myös täydentää omianne yhteisen käsittelyn aikana.

14. Oma tulkinta

a) Kirsti Manninen on kirjoittanut Heikki Vuennon elokuvakäsikirjoitukseen ja Raimo O Niemen ohjaamaan elokuvaan pohjautuvan kirjan *Suden arvoitus* (2006 Otava). Kirjan kuvaus on myös elokuvasta. Kirjoittakaa elokuvan tarinalle jatkoa. Tai keksikää ja kirjoittakaa oma kertomus aiheesta *Suden arvoitus*.

b) Tutkikaa pareittain kirjoittamianne mielikuvia sudesta (ennakkotehtävä). Keskustelkaa miten mielikuvanne ovat muuttuneet, täydentyneet tai pysyneet samankaltaisena koko elokuvatyöskentelyn aikana.

c) Keksikää elokuvalle uusi nimi. Valokuvatkaa, piirtäkää tai maalatkaa elokuvalle uusi mainosjuliste.

Oppimateriaalin ovat laatineet
luokanopettajat Annika Henriksson
ja Tuula Niiniranta.

Oppimateriaalin on tuottanut Anna-Liisa
Puura-Castrén Koulukinosta.

LIITE 1

**Käsitteet haltuun -
Lapin sanastoa**

		oaivi outa	pyöreälakinen tunturi metsämaa (tunturin vastakohta)
aapa	suuri puuton suo	pahta	jyrkkä kallioseinä
aihki	iso tuuhea petäjä	paljakka	paljaslakinen tunturialue
autto	nuorta koivua kasvava vedenrantaniitty	palsa	korkea, kesälläkin sulamaton turvekumpu suola
eno	iso, vuolas joki	panka	poron päätset
etiäiset	ennusmerkit	pounikko	iso jänkämätäs
		pulju	hiekkakumpu
huilata	juosta, virrata	rankinen	"telttä", sääskensuoja nukkuessa
häättyä	täytyä	rakka	kivikko, louhikko
		rova	kivikkoinen vaara
jänkä	räme		
juovattaa	noudatella jälkiä, seurata	siljo	kotikenttä, pihamaa
kaarnikka	variksenmarja	taivaanvalkeat revontulet	
kaltio	lähde, hete		
kartano	piha	vuopio	joen syvä lähdeke
kaamos	sydäntalven auringoton aika	vuotso	kapea, pitkä suoalue
kaira	jokien välinen erämaa	väärti	ystävä
keino	tie		
kerä	pyöreälakinen, paljas, laaja tunturilaki	Lähde: www.tunturiin.fi/pohjoisensanastoa	
kuolpuna	hiekkapohjainen jäkäläkangas		
kiehiset	vuoltu tervassytyke		
kiveliö	suuri, asumaton erämaa		
kuksa	pahkakuppi		
kuru	tunturirotko		
kurjenpuola	karpalo		
kuukkeli	kuusakannärhi		
kätkä	ahma		
köngäs	äkkijyrkkä vesiputous		
leuku	iso lapinpuukko		
lompolo	lampi, jokilaajentuma		
luppo	naava		
luppokausi	joutoaika		
mukka	joen mutka		
muotka	kapea kannas, kahden vesistön välillä		
murku	sumu tunturissa		
naappu	pahkakauha		
niesta	eväs, ruoka		
nili	patsasaitta		
niva	joen lyhyt virtapaikka, ei koski		
nokko	kylliksi		

LIITE 2

KAUNOKIRJALLISUUS -
NUORTENKIRJALLISUUS

James Oliver Curwood: Sudenpyytäjät
- Suomeksi vuosina 1932 ja 1957. Alkukielinen teos The Wolf Hunters ilmestyi vuonna 1908. Intiaaneja ja susia - nuorten seikkailuromaani.

Mel Ellis: Valkoisen suden pako
- WSOY 1976. Alkukielinen nimi Flight of the White Wolf. Suomentaja Pirjo-liris Manninen.

"Susi makasi pitkän, vahvan hihnan päässä ja vahti koira. Vähän kauempana tammen alla, melkein kokonaan syksyn kullanuskeiden lehtien kätkemänä seisoivat poika ja piti silmällä molempia".

Noin alkaa Nuorten toivekirjaston jännittävä, 154-sivuinen susiromaani. Kahdeksanvuotiaan pojan, Russet Claggin ja suden vuosia kestänyt ystävyys alkaa, kun taloon tuodaan muriseva ja kiukkuinen, pieni, harmaa karvakerä. Se on sudenpentu, joka on pelastettu kuolleen emonsa vierestä erästä pohjoisten metsien luolasta. Poika ja susi viettävät kaiken aikansa yhdessä: he syövät yhdessä, jakavat vuoteen, vaeltavat metsissä ja kukkuloilla, leikkivät ja riitelevät.

Idylli särkyä, kun susi tappaa arvokkaan näyttelykoiran. Alkaa dramaattinen ja vaaroja täynnä oleva, loputtoman tuntuinen pakomatka. Yötä päivää taivattavat poika ja susi taivalta kohti pohjoista, kintereillään koirat ja aseistetut miehet. Takana lähestyy tuho ja kuolema, mutta edessä hämmöttäviä vapaus... (Tunturisusi).

Nicholas Evans: Suden läheisyys
- WSOY 1998, alkukielinen nimi The loop. Suomentaja Hilikka Pekkanen.

Jean Craighead George: Susityttö
- Otava 1974. Alkukielinen nimi Julie of the wolves. Eskimotyttö Mijaks on lapsivaimo, joka on lähtenyt avioliittoaan pako. Hän eksyy Alaskan rannattomalla tundralla. Susilauma on lähettyvillä ja hänen ainoa pelastuksensa on liittyä laumaan! Susien johtaja-uros Amaroq pitää huolta tytöstä. Eräänä päivänä Mijaks tapaa isänsä, jonka luuli kuolleen. Mutta isä on jotenkin muuttunut...? Yllättävän käänteiden jälkeen Mijaks joutuu jättämään sudet ja palaamaan isänsä luo. Tarina on hyvin koskettava! Suomentaja Heidi Järvenpää.

Tor-Björn Hägglund: Sudenvirsta
- Kajo 2000. Sudenvirsta kertoo tarinan vanhasta professorista, joka asuu erämaassa koirasutensa kanssa. Tämän psykologisen romaanin tapahtumista suurin osa on mielensisäistä. Punaisena lankana romaanissa kulkee vanha intiaanilegenda punaisesta ja valkoisesta sudesta, Nanabushista ja Toothista. Punainen susi edustaa elämänhalua, Erosta, ja valkoinen susi kuolemanviettä, Thanatosta. Valkoinen susi on myös ihmismielen tiedostamattoman puolen vertauskuva.

Anu Jaantila, Timo Viljakainen (valokuvat):
Anni ja susi
- WSOY 2000. Anni on pieni tyttönen, joka on maalailut koko iltapäivän vesiväreillä. Sitten hän päättää lähteä metsäretkelle. Kauniissa ja heleässä suomalaisessa kesämetsässä joku muukin on lähtenyt kävelylle - ja Anni kohtaa suden! Lyhyessä tapaamisessa Anni ja susi ystäväystyvät heti. Tämä kirja on ennen muuta katselukirja. Tekstiä on vähän, juuri sen verran, että tarina etenee. Kaikilla sivuilla on tavattoman kauniit valokuvat tytöstä ja sudesta. Ihan "oikea" ei susi ole, sillä kuvauksissa on käytetty koirasutta, mutta se ei tämän kiehtovan, pienen kuvakirjan arvoa vähennä ollenkaan. Kirjan lopussa on Kaarina Kauhalan kirjoittama yhden sivun esittely sudesta, joten kirja on myös tietokirja nuorelle lukijalle. (Tunturisusi).

Liisa Marjatta Järvinen: Susi ulvoo Saanalla
- WSOY 1977. Kertomus yksinäisestä, mustasta Saanan erakkosudesta. "Se oli Saanan susi. Erakkosusi. Musta kuin yö. Se oli erakkosusi, jota luonto veti sinne missä oli hiljaisinta, rauhallisinta, yksinäisintä. Kesäisin kun Saana täyttyi retkeilijöistä, susi vaelsi itäisiin erämaihin. Mutta talveksi se tuli takaisin Saanalle. Miksi? Sitä ei kukaan tiennyt, ei se itseään. Erakkoa vain veti yksinäisyys luokseen".

Tapahtumat kirjassa sijoittuvat joulun aikaan ja ovat täynnään Lapin eksotiikkaa räiskyvine ja loimottavine, kerubeja etsivine revontuluneen. Mutta joului ei ole tavallinen joului! "Tänä jouluyönä mikään ei tunnu olevan kohdallaan. Pääkerubi Kaapro on tullut pienten ja keskisuurten kerubien kanssa Saanalle julistamaan ilosanomaa, mutta ketään ei ole kuulemassa. Vain yksinäinen susi ulvoo tunturissa". Musta erakkosusi elelee yksin piiloillen Saanan huipulla ja tähyilee sieltä varoen alapuolelta hämmöttävää maailmaa.

Olemassa olonsa se paljastaa ihmisille aika-ajoin tunturin rinteitä pitkin kiirivällä ulvonnallaan.

Jokin muuttaa kuitenkin erakkosuden mielen. Näliissään se on pakotettukin liikkeelle, sinne, missä on muita ja houkuttelevia ruuan tuoksujia. Samalla se alkaa tuntea vetoa ja kaipuuta kohti ääniä ja liikkuvia hahmoja. Aluksi se yrittää hakeutua ihmistenkin seuraan. Pian se havaitsee, että ei ole toivottu tulija ainakaan ihmisten asumusten liepeillä. "Suuren orpouden vallassa se nosti kuononsa yläviihstoon ja ulvoi. Se ulvoi ihmiselle ja se ulvoi tunturille. Se ei kuulunut kummallekaan eikä sillä ollut paikkaa missään". Lopulta se oivaltaa, minne se kuuluu - muiden susien joukkoon.

Yksi joulu ihmeineen ja jännittävine tapahtumineen on takana. Ihmisten ja erakkosuden tiet ovat eronneet. Ja erakkosudesta on tullut susi. (Tunturisusi).

Yrjö Kokko: Sudenhampainen kaulanauha
- 1951. Nuorisoromaani.

R.D.Lawrence: Suden sukua
- Lawrence lähtee etsimään rauhaa ja uutta alkua elämälleen Kanadan erämaista. Siellä hän löytää raa'asti kohdellun koiran, joka on puoliksi susi ja täysin kesytön.

R.D.Lawrence: Sudet kulkevat salaa
- Lawrence osti kaksi sudenpentua juopuneelta Cree -intiaanilta kalamatkallaan Kanadan erämaassa. Kirjassaan hän kertoo kuinka hän, hänen vaimonsa ja koiransa Tundra kasvattivat pennut - ei lemmikeiksi vaan eläimiksi, jotka voivat palata luontoon sitten kun ovat valmiit siihen.

Marja-Leena Lempinen: Mustan suden aika
- WSOY 2000. Musta Susi on julma tyranni, joka hallitsee kaupunkia palkka-armeijansa avulla. Tyrannia vastaan taistelee pieni, vuorilla oleva sissijoukko. Mikael (17v.) menee mukaan välttääkseen Mustan suden armeijan. Vuorilla ratsastavan kauniin Samiran kanssa Mikael alkaa kesyttää pientä, mustaa sudenpentua.

Robert Franklin Leslie: Ystäväni Nahani
- WSOY 1975. Intiaanin ja suden ystävyys Kanadan erämaissa.

Jack London: Korpien kutsu

- WSOY 1982. (Useita aikaisempiakin suomenkieleisiä painoksia). Ilmestynyt myös nimellä Erämaa kutsuu. Alkukielinen nimi The Call of the Wild. Julkaisuvuosi 1903. Tämä kirja on enemmänkin koirakirja, mutta myös sudet esiintyvät vierailevina tähtinä kirjan sivuilla. Pääosassa on koira, Buck. Keskellä kaunista Kalifornian iltaa Buck varastetaan. Siihen saakka helppoa ja huoletonta perhekoiran elämää viettänyt Buck joutuu nyt vetämään koiravaljakon mukana raskaita rekiä. Lämminhenkinen, mutta Londonin tyyliä hurja ja kovaotteinenkin kirja sopii erityisesti vetokoiraharrastajille.

Jack London: Susikoira

- Suomeksi ensi kerran Otava 1918. Ilmestynyt myös nimellä Valkohammas. Alkukielinen nimi White fang. Susikoira Valkohammas on osaksi susi, osaksi koira. Sen tarina kertoo villin eläimen selviytymisestä luonnossa ja kesyyntymisestä ihmisen palvelijaksi. Samalla se on koskettava tarina ihmisen mahdollisuuksista oppia ymmärtämään eläimen viisautta. Jos pidät koirista, kannattaa lukea tämä jännittävä tosikertomus. Susikoira Valkohammas seikkailee erämaan armottomissa oloissa.

Jack London: Valkohammas

- Kirjastopalvelu 1992. Valkohammas oli osaksi susi, osaksi koira. Selkokirja.

Farley Mowat: Älä hukkaa hauku

- Karisto 1979, Kanadalainen alkuteos: Never Cry Wolf 1963. Älä hukkaa hauku on kaunokirjallisesta tyylistään huolimatta myös biologin kirjoittama tietokirja ja siitä on oma esittely täällä.

Tuula Sandström: Susi hukassa: tuntee nimen Sinisilmä

- WS 2001.

Tuula Sandström: Lennä, Sinisilmä, lennä

- WS 2001.

Hannele Sorsa: Susisielu

- Kauppiaitten kustannus 1987. Kontakti-sarja. Kirjan päähenkilö vihaa ihmisiä heidän alhaisuutensa vuoksi ja haluaa olla susi. Eräänä päivänä hän tapaa suden ja lähtee tämän mukaan etsimään suden lajitovereita. Susisielu liittyy susilaumaan ja sitten hänen toiveensa toteutuu, hänestä tulee susi. Hän rakastuu lauman johtajan puolisoon Ruskaan, joka on myös ollut ihminen ennen, kuin muuttui sudeksi. Haluaako susisielu

enää olla susi? Tarinassa ei kerrota päähenkilön ihmismuotoa, eikä sitä, onko hän nainen vai mies. Mutta koska Ruska oli ollut ihmisenä mies, on susisielu luultavasti nainen.

SATUKIRJAT - KUVAKIRJAT

Jonathan Allen: Haluatko sinäkin isoksi pahaksi sudeksi?

- Kustannus-Mäkelä 1997, kuvitus myös kirjoittajan, alkukielinen nimi Wolf Academy. Suomentaja Sinikka Sajama.

Becky Bloom: Sivistynyt susi

- Lasten Keskus 1998. Kun nälkäinen susi lähestyy maataloa, se huomaa ällistykseseen, että ankka, sika ja lehmä ovat hyvin koulutettuja ja jopa hiukan hienostelevia. Päästäkseen maataloon, suden on pakko opetella lukemaan. Mutta maatalon valikoiviin sisäpiireihin ei ole helppo päästä. Eläimet asettavat sudelle haasteen kerta toisensa jälkeen ja pian susi unohtaa nälkänsä kulkiessaan koulusta kirjastoon ja kylän kirjakauppaan. Niin siitä tulee varsin sivistynyt susi, joka lukee varmasti ja tunteikkaasti ja jota muut pyytävät lukemaan lisää. Suomentaja Anja Kanerva.

Jean Claverie: Kolme pientä porsasta

- Lasten Keskus 1990, alkukielinen nimi Die drei kleinen Schweinchen. Suomentaja Kari Vaijärvi.

Derib: Yakari susien mailla

- Otava 1985. Alkukielinen nimi Yakari au pays des loups.

Wilhelm Grimm: Susi ja seitsemän pientä kiliä

- WSOY 1977. Alkukielinen nimi Der Wolf und die sieben jungen Gesslein. Suomentaja Riitta Mäyrälä.

Jan Gustavsson: Punahilkka ja susi

- Semic 1998. Jacob ja Wilhelm Grimmin sadun mukaan. Alkukielinen nimi Rödluvan. Suomentaja Ulla-Maija Kankaanpää.

Petra Heikkilä: Mikko Kettusen pupupöksyt

- Lasten Keskus 2001.

Melinda Julietta: Me olemme susia

- Kirjalito 2000. Tässä kiehtovassa tarinassa kaksi sudenpentua tutkii ympäristöään setänsä opastuksella. Susiseta opettaa pennuille, millaista on olla susi. Pennut oppivat kuuntelemaan,

katselemaan, vaeltamaan ja saalistamaan, mutta ennen kaikkea ne oppivat olemaan perhe.

Suomentaja Lauri Lehtinen.

Riikka Juvonen: Laulava susi

- Lasten Keskus 2001. Kun susilaumaan syntyy uusi pentu Kultasilmä, johtajasusi opettaa sitä ulvomaan muiden susien tavoin. Kaikkien hämmästykseksi Kultasilmä alkaakin laulaa kuin lintu. Muut sudet eivät hyväksy laulavaa sutta joukkoonsa, vaan karkottavat sen kauas metsään. Metsässä Kultasilmä oppii jotain, joka saa sudet vihdoin ymmärtämään, että erilaisuus on rikkautta.

Hans Kresse: Sudenpentu

- WSOY 1977. Suomentaja Panu Pekkanen.

Jonathan Langley: Punahilkka

- Otava 1992, Grimmin veljesten satu. Jonathan Langley on myös kuvittanut kirjan. Alkukielinen nimi Little red riding Hood. Suomentaja Pirkko Harainen.

Elizabeth MacDonald, Ken Brown (kuvitus): Susi on tulossa!

- Kustannus-Mäkelä 1998, alkukielinen nimi The wolf is coming. Suomentaja Sinikka Sajama.

Colin McNaughton: Hmm...

- Kustannus-Mäkelä 1998, alkukielinen nimi Hmm ... Suomentaja Sinikka Sajama. Nasu-possu ohjaa herra Sebastian Sutta ammatinvalinnassa, mutta sudella on mielessä vain porsaanpaisti.

Colin McNaughton: Yhtäkkiä!

- Kustannus-Mäkelä 1996, alkukielinen nimi Suddenly! Suomentaja Sinikka Sajama.

Peter Nickl: Hyväsydäminen susi

- Otava 1982, alkukielinen nimi Die Geschichte vom guten Wolf. Suomentaja Kaija Pakkanen.

Shen Roddie, Selina Young (kuvitus): Ei vielä, rouva Susi!

- Kirjalito 2000, alkukielinen nimi Not now, mrs. Wolf! Suomentaja Taina Lindholm.

Tony Ross: Pikku Punahilkka

- Kustannus-Mäkelä 1986, alkukielinen nimi Little red riding hood. Suomentaja Sinikka Sajama. Kirjoittajansa kuvittama kirja, joka mukailee vanhaa satua.

Fulvio Testa: Suopea susi

- Kustannuskiila 1986. Suomentaja Elina Karjalainen.

Nick Ward: Susi oveen kolkuttaa

- WSOY 2001, alkukielinen nimi A wolf at the door. Suomentaja Alice Martin.

Ian Whybrow: Pikku Suden ilkeilykirja

- Tammi 1996.

Ian Whybrow: Pikku Suden urotekokirja

- Tammi 1998.

Ian Whybrow: Pikku Suden aaveakatemia kauhukakaroille

- Tammi 2002.

Kuvakirjatietokanta Kirjavainen

Susi näyttäytyy ensimmäisen kerran ihmisen kulttuurin historiassa luolamaalauksissa, eteläisessä Euroopassa noin ajalta 20 000 vuotta sitten. Ensimmäisen kerran kirjallisuudessa susi esiintyy Gilgamesh-sankarieepoksessa, joka muokattiin suullisista tarinoista yhtenäiseksi eepokseksi muinaisbabylonialaisella kaudella n. 2000-1600 eaa. Homeroksen Ilias ajalta 800 eaa sisältää useita mainintoja sudesta. Aristoteles, vuosina 348 - 322 eaa elänyt antiikin Ateenan suuri filosofi, kuvasi susia kirjoituksissaan. Vuosina 1564 - 1616 elänyt William Shakespeare liitti useita susivertauksia näytelmiinsä. Amerikan ensimmäinen kansainvälisesti tunnettu kirjailija Washington Irving sisällytti sudet vuonna 1835 teokseensa A Tour on the Prairies. (Tunturisusi).

TIETOKIRJALLISUUTTA

Suden suusta. Luonto-Liiton susiopas, 2006

Jim Brandenburg: Veljemme Susi - Unohdettu lupaus, Gummerus 1993, 154 sivua, suom. Ari Alhola.

Kaarina Kauhala: Koiran villit sukulaiset, WSOY 2000.

Veli Lyytikäinen, Hannu Luotonen, Ilari Uotila, Juho Kotanen ja Timo J. Hokkanen: Pohjois-Karjalan suurpedot - Erämaisen luonnon ja ihmisen rinnakkaiseloä itäisimmässä Suomessa, Pohjois-Karjalan ympäristökeskus 2004.

Erkki Pulliainen, Lassi Rautiainen: Suurpetomme karhu, susi, ahma, ilves- Arcticmedia 1999.

Leena Vilka: Eläinten tietoisuus ja oikeudet : kettutyttöfilosofiaa ja susietiikkaa- Yliopistopaino 1996.

Hjelt, Aalto: TAIKAMETSÄ. Tarinoita ja taikoja suomalaisesta metsästä. SKS 2000

Korolainen, Koskipää, Linna, Töllinen, Wäre: Valaiden laulu. Salainen lukemisto 5-6.WSOY s.8-21